

Recente aantalsontwikkeling van Grote Canadese Ganzen in het Gorecht

Sinds 1999 worden in het Gorecht regelmatig grote aantallen Grote Canadese Ganzen *Branta canadensis* waargenomen. Deze vogels kunnen langere tijd op een beperkt aantal percelen blijven hangen. In de afgelopen paar jaren zijn klachten binnengekomen van boeren over vraatschade. Recent is er discussie ontstaan over schade en vooral het voorkómen ervan. Reden genoeg om het vorige overzicht (Nienhuis 2000) aan te vullen met nieuwe gegevens.

Vanaf begin jaren tachtig zat een paartje Canadese Ganzen in het Boeremapark in Haren. Na enkele jaren zonder broedpogingen broedde het paar in 1985 voor het eerst met succes. Vanaf dat moment is het aantal broedparen in het Gorecht geleidelijk toegenomen. Tegen het einde van het voorjaar en het begin van de zomer (mei-juni) komen ook van elders Canadese Ganzen naar meerdere plaatsen in het Gorecht om hier te ruien en sinds enkele jaren komt vanaf september nog een tweede instroom ganzen naar dit gebied.

Methode

De afgelopen jaren is het gebied dat wordt ingesloten door de stad Groningen, Paterswolde, De Punt, Zuidlaardermeer, Drents Diep en Winschoterdiep (circa vijftig km²) vaak bezocht. Als in dit gebied relatief veel Canadese Ganzen aanwezig waren werd het Gorecht systematisch afgezocht (telgebied: circa 108 km²; zie ook Nienhuis 2000).

Vanaf 1993 is het aantal ruiende vogels geteld door in juni/juli de potentiële ruigebieden te bezoeken. Op de ruiplaatsen kunnen behalve ruiende vogels ook paren met hun jongen worden waargenomen. Bij de tellingen in de zomer zijn deze jongen buiten beschouwing gelaten.

In het najaar van 1996 en 1998 zijn geen hoge aantallen vogels vastgesteld in het frequent

bezochte gebied. Gebiedsdekkende najaarstellingen zijn in deze jaren dan ook achterwege gebleven.

In 2001 en 2002 zijn schattingen gemaakt van het aantal broedparen in de omgeving van Haren.

Tot slot is een overzichtskaartje gemaakt van de gebieden waar in de afgelopen drie jaar in de periode september tot maart Canadese Ganzen zijn gezien. Dit overzicht is gebaseerd op wekelijkse bezoeken aan het gebied ten zuiden van de stad Groningen en op systematische veldbezoeken aan een groot deel van de provincie. Deze laatste vielen in 1999-2000 en 2000-2001 in de periode oktober tot maart (Nienhuis 2002), in 2000 in september en in 2002 in maart. Verdere aanvullingen zijn verkregen uit het waarnemingenarchief op de website www.lauwersmeer.com.

Resultaten

In 2001 werden in het studiegebied twaalf broedparen vastgesteld. Vier van deze paren (33%) brachten met succes jongen groot. In 2002 werden vijftien paren gevonden waarvan vijf met succes hebben gebroed (33%). De succesvolle paren hadden gemiddeld 4,7 jongen ($n=9$). In het Gorecht zaten de afgelopen twee jaren ongeveer vijftien paren met een eigen broedterritorium.

Omdat Canadese Ganzen pas na twee winters

geslachtsrijp zijn, lijkt het aannemelijk dat er steeds ook enkele tientallen onvolwassen vogels in het gebied aanwezig zijn. De totale lokale populatie in de afgelopen twee broedseizoenen is naar schatting zestig tot tachtig (sub)adulte ganzen.

De grootste concentraties ruiende Canadese Ganzen (vijftien tot zeventig exemplaren) houden zich op in een aantal waterrijke gebieden (met name Hoornse Plas, Paterswoldse Meer en Wolddeelen) en in een aantal parken zoals het Boeremapark in Haren en het Gorechtspark te Hoogezand. Daarnaast zijn er nog enkele gebieden waar in de ruiperiode kleinere aantallen verblijven.

Figuur 1 geeft onder andere over de periode juni tot juli de maximum aantallen ruiende (sub)adulte ganzen in het hele onderzoeksgebied over de jaren 1993 - 2002. Lokale broedvogels en ruiers van elders zijn samengenomen. In het eerste jaar waarin ruiende vogels zijn geteld (1993) ging het om 22 vogels. In latere jaren nam het aantal toe tot een voorlopig maximum van 192 ganzen in 2002, ruim honderd meer dan de geschatte lokale populatie van dat jaar.

De laatste vier jaar nemen vanaf september de aantallen ganzen in het Gorecht opnieuw sterk toe (figuur 1). In 1999 waren maximaal 217 vogels aanwezig. Vanaf 2000 was het maximum ongeveer 400. Vergeleken met de aantallen in de ruiperiode is dat een toename van 155 in 1999 tot 283 in 2000. De toename in het najaar is veel sterker dan kan worden verwacht op basis van de lokale jongenproductie (maximaal 25 in 2002).

De ganzen zwerven door het onderzoeksgebied. De meeste vogels houden zich op in de omgeving van de Wolddeelen en de Oosterpolder (direct ten oosten van Haren). Tegelijkertijd kunnen er ook veel ganzen aan de oostkant van het Paterswoldse Meer zitten. In de loop van de winter neemt het aantal ganzen in het Gorecht af. Hoelang de groepen ganzen blijven hangen is niet gekwantificeerd. De indruk bestaat dat dit van jaar tot jaar varieert.

Voor het gebied ten zuiden van de stad

Groningen bestaat een goed beeld van waar de groepen vogels zich ophouden (figuur 2). Waar de vogels zich buiten het Gorecht ophouden is onbekend. Bij frequente winterbezoeken aan het Groninger weidegebied ten noorden van het Eemskanaal en de snelweg van Groningen richting Drachten werden geen groepen Canadese Ganzen aangetroffen.

Alleen in het akkerbouwgebied werden enkele groepen gezien: zowel in 1999 als in 2002 werd buiten het telgebied een grote groep ganzen ontdekt. In 1999 werd in het Hunzedal bij Zuidlaren een groep van 46 vogels waargenomen. In 2002 werden ongeveer honderd ganzen gezien bij Zuidbroek (pers. med.

J. de Jong). Ook in de Lauwersmeer zijn in september groepen van enkele tientallen Grote Canadese Ganzen gezien. De meeste waarnemingen in het laatstgenoemde gebied zijn echter van augustus.

De afgelopen drie jaar zijn in de maanden september en oktober meerdere ganzen met kleurringen waargenomen. In totaal werden negen verschillende individuen geïdentificeerd. Alle vogels waren in Duitsland geringd: zes in de omgeving van Münster (150 km ten zuidzuidoosten van het Gorecht), een bij Paderborn en een ten westen van Dortmund (beide 210 km naar het zuidzuidoosten). Van de negende vogel is mij de ringplaats niet bekend. In de Lauwersmeer zijn dit jaar twee gekleurde ganzen afgelezen (zie de ringrubriek elders in deze Grauwe Gors). Beide vogels werden geringd bij Münster en beide zijn in de twee voorgaande jaren in het Gorecht waargenomen.

Discussie

In de afgelopen tien jaren is het aantal Canadese Ganzen in het Gorecht sterk gestegen. Ging het tien jaar geleden nog om twintig vogels, tegenwoordig ligt het aantal ongeveer twintig keer zo hoog. De maxima lijken de laatste jaren te stabiliseren. Wel moet worden bedacht dat de hoge aantallen vaak maar kortstondig in het Gorecht aanwezig zijn. Het is onbekend hoe het aantalsverloop in de winter eruit ziet, hoe groot de groepen zijn waarin de ganzen zitten en hoe honkvast deze groe-

pen zijn. Het zijn met name deze zaken die van belang zijn bij discussie omtrent schade. Om hierin meer inzicht te krijgen zijn meer telgegevens nodig.

Een concentratie van broedvogels houdt zich op in de naaste omgeving van Haren. In de periode 1998-2000 zaten binnen een straal van tien kilometer rondom Haren (dertien atlasblokken - 325 km²) naar schatting 35 paren. Dit gebied overlapt het Gorecht overigens slechts gedeeltelijk. Binnen een straal van dertig kilometer (121 atlasblokken - 3025 km²) waren dit er in dezelfde periode circa vijftig, slechts vijftien paar meer (SOVON 2002). In het Gorecht zelf is de lokale populatie momenteel zestig tot tachtig (sub)adulte vogels groot (maximaal vijftien broedparen en enkele tientallen onvolwassen vogels). De aantallen ganzen die tijdens de ruiperiode in de zomer in het Gorecht aanwezig zijn, zijn duidelijk hoger dan de omvang van de lokale populatie. Er moeten dus ganzen van buiten het onderzoeksgebied komen.

De naar schatting vijftig broedpaar binnen dertig kilometer van Haren zou - bij een gelijk broedsucces als in de directe omgeving van Haren - neerkomen op een ruipopulatie van maximaal 125 (broedende en niet geslachtsrijpe) vogels. Dit aantal ligt in dezelfde orde van grootte als het aantal vogels dat in de zomer in het Gorecht verblijft.

De afstand waarover de ganzen naar het Gorecht komen moet minstens 30 kilometer zijn. In werkelijkheid zal de afstand nog groter zijn omdat in elk geval een deel van de vogels ruit in het concentratiegebied bij Beilen (35 km naar het zuiden; zeventig tot tachtig ruiende vogels, pers. med. J. Grotenhuis). In de Lauwersmeer ruiden in 2001 achttien Canadese Ganzen.

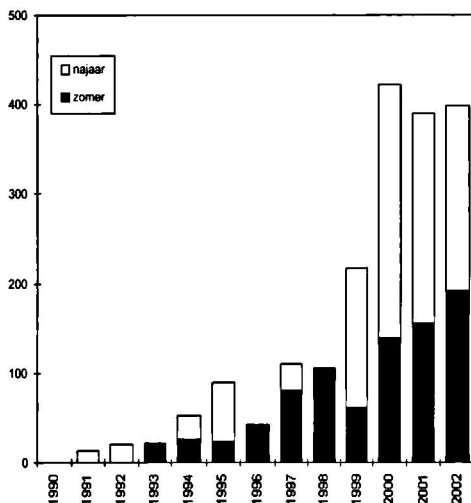
Bij het afrijden van de gehele Friese IJsselmeerkust in juli 2002 zijn alleen bij de Makkumer Noordwaard ruiende vogels gevonden (73 exemplaren). Het is mij niet bekend of er elders in het noorden van Nederland nog ruiconcentraties zijn.

In recente jaren is er in september een tweede

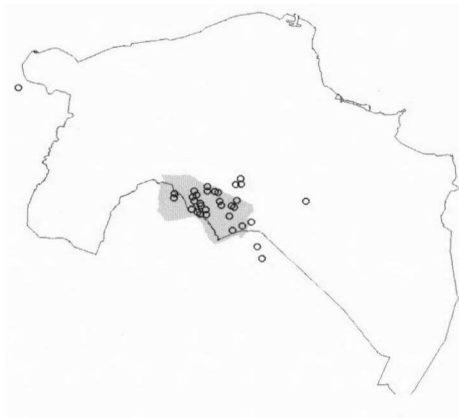
influx van Grote Canadese Ganzen. De afgelopen vier jaren lag het totale aantal vogels in het najaar 155 tot 283 hoger dan in de ruiperiode. Het gaat hier om een verdubbeling (2002) tot een verdrievoudiging (2000) ten opzichte van de zomerpopulatie.

Niet alleen in het Gorecht zitten veel Canadese Ganzen, ook in andere delen van Groningen en omgeving kunnen groepen van deze ganzen opduiken. Het gebied waaruit ze afkomstig zijn moet veel groter zijn dan het achterland van de ruiers. Ringwaarnemingen bevestigen dit. Er zijn meerdere vogels gezien die afkomstig waren uit gebieden tot 210 kilometer van het Gorecht.

Dit recente fenomeen heeft mogelijk te maken met een verplaatsing van de overwinteringsgebieden van Duitse ganzen. Er zijn mij momenteel geen waarnemingen bekend van geringde Canadese Ganzen in de provincie Groningen en omgeving die in actieve slagpenrui zijn. Het kan niet worden uitgesloten dat ook een deel van de ruiende vogels van Duitse origine is.

Figuur 1:
Maximum aantallen Canadese Ganzen in de omgeving van Haren. Zwarte balken geven het aantal (sub)adulte vogels in de zomer (juni/juli) aan. Witte balken laten het maximum aantal in de periode september tot maart zien.

Figuur 2: Plaatsen waar in 1999-2002 in de periode september - maart groepen Canadese Ganzen zijn gezien.

Het grijze gebied geeft het telgebied aan.

Dankwoord

Een woord van dank gaat uit naar Klaas van Dijk voor zijn commentaar op een eerste versie van dit stuk.

Literatuur

Nienhuis, J. 2000. Verwilderde ganzen in het Gorecht: komen er nog meer?

De Grauwe Gors 28: 49-52.

Nienhuis, J. 2002. Hoeveel Soepganzen zitten er in de provincie Groningen? De Grauwe Gors 30: 48-53.

SOVON 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2002. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.

Jeroen Nienhuis,

Helper Oostsingel 50, 9722 AW Groningen

